

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Kommunal og distriktsdepartementet

Dato: 19.04.2024
Deres ref: 24/368
Vår ref: 24/00127

NIBIO
Postboks 115, 1431 Ås
Tlf: 406 04 100
post@nibio.no
nibio.no

Org. nr: 988 983 837

Innspill til ny kart- og planforskrift

Kommunal- og distriktsdepartementet (KMD) har sett at det er behov for en gjennomgående revisjon av forskrift om kart, stedfestet informasjon, arealformål og kommunalt planregister (kart- og planforskriften). Det er 24. januar sendt på høring et forslag til en rekke endringer. NIBIOs tilsvaer og faglige vurderinger er koordinert av seniorrådgiver Henrik Forsberg Mathiesen i Divisjon for Kart og Statistikk.

Om NIBIOs portefølje knyttet til kart og planforskriften

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) skal på vegne av Landbruks- og matdepartementet sikre at landbrukets interesser og behov for geodata blir ivaretatt i det nasjonale kartsamarbeidet. Vi deltar i samarbeidene Geovekst og Norge digitalt og forvaltningsløsningen Norge i bilder. NIBIO har ansvar for produksjon, forvaltning, ajourhold, dokumentasjon og distribusjon av nasjonale kartserier og geografiske data knyttet til bærekraftig forvaltning av landets arealressurser.

NIBIO er en betydelig produsent, forvalter og bruker av nasjonale kart- og registerdata og datasett som inngår i det offentlige kartgrunnlaget (DOK). Vi har ikke kommentarer til foreslåtte endringer i de deler av forskriften som angår DOK.

I tråd med at arealplaner er blitt mer tilgjengelige som digitale kartdata, er også kommuneplaner og reguleringsplaner tatt mer i bruk. NIBIO verken utvikler, forvalter eller distribuerer arealplaner, men bruker slike data i analyser og karttjenester av planlagte arealbruksendringer og konsekvenser av disse. NIBIO har som part i Norge Digitalt tilgang til å laste ned arealplaner fra den nasjonale kartportalen geonorge.no.

NIBIO

NIBIOs vurderinger

1) Om forholdet mellom planregister og plankart

NIBIO har som flere andre forsknings- og forvaltningsinstitusjoner behov for å etablere landsdekkende kart over gyldige arealplaner. Ved nedlasting av nasjonale datasett og ved mottak av datafiler direkte fra kommuner og fylker, finner vi overlappende arealformål med motstrid, bestemmelser med motstrid og hensynssoner med motstrid. Det kan altså eksistere «mer enn ett planforhold mellom to arealplaner», slik dette er beskrevet i Nasjonal produktspesifikasjon for arealplan og digitalt planregister versjon 20180107. I slike situasjoner er det svært viktig med tilgang til oppdaterte digitale planregistre som kan avklare planenes gyldighet ut fra hovedregelen i den nasjonale produktspesifikasjonen der «nyere plan gjelder foran eldre plan, og at plan av høyere rang gjelder foran plan av lavere rang ved motstrid». I dag er det vanskelig og svært tidkrevende å avklare slik motstrid. Avklaringene skjer gjerne ad-hoc og i forbindelse med prosjekter uten at avklaringene blir tilstrekkelig avklart i de kommunale planregistrene.

NIBIO mener derfor det er et behov for en nasjonal digital kopi av kommunenes planregister der alle registrerte arealplaner kan lastes ned som en datafil og deretter brukes til å kvalitetssikre planenes gyldighet i forbindelse med analyser av arealplaner der det er mer enn et registrert planforhold. Ideelt sett bør en nasjonal forvaltningsinstitusjon for geografiske data ha ansvar for at det etableres et nasjonalt nedlastbart datasett, der alle gyldige arealplaner (statlige planer, regionale planer, kommuneplaner, kommunedelplaner, områdeplaner og reguleringsplaner) flettes og gjøres tilgjengelig som et nedlastbart datasett for analyseformål årlig. Et slikt datasett ville gitt store kostnadsbesparelser i arbeid med f.eks. planvasking, statistikkproduksjon og utredninger omkring planlagt arealbruk i kommuner, fylker og forsknings- og forvaltningsinstitusjoner som SSB og NIBIO.

2) Urbant landbruk

I punkt 8.2.3 ber departementet om tilbakemelding både på relevansen av urbant landbruk som et eget underformål til kommuneplan og reguleringsplan og departementets forslag til plassering av urbant landbruk under hovedformålet bebyggelse og anlegg.

NIBIO støtter forslaget om plassering av urbant landbruk under hovedformålet bebyggelse og anlegg. Urbant landbruk er arealbruk som skiller seg vesentlig fra ordinært jord- og skogbruk gjennom dyrkingsklasser, eierform, organisering og forholdet til lovverket for jord- og skogbruk. På samme tid er det noe vesentlig mer enn arealbruk til rekreasjonsformål, vern og restaurering. Urbant landbruk vil være virksomhet som kan innebære større midlertidige og permanente arealendringer. En plassering av arealformålet

NIBIO

under hovedformålet grønnstruktur vil kunne føre til utfordringer med tanke på tolkninger og dispensasjonspraksis.

3) Massedeponi

I Punkt 8.2.4 ber departementet om tilbakemelding på relevansen av massedeponi som eget formål under bebyggelse og anlegg.

NIBIO oppfatter dagens praksis med angivelser av massedeponi som hensynsoner og ikke arealformål som uheldig, og støtter følgelig forslaget.

4) Vindkraftanlegg

I Punkt 8.2.7 foreslår departementet at vindkraftanlegg blir et eget underformål til hovedformålet bebyggelse og anlegg til kommuneplanens arealdel.

Et slikt underformål er allerede gitt på reguleringsplannivå. NIBIO støtter forslaget, men mener at det er behov for presiseringer og veiledning omkring bruk av arealformålet. Ettersom vindkraftanlegg har potensiale til å båndlegge svært store arealer til nedbygging er det viktig å definere areal som er planlagt nedbygd (tilførselsveier, plattinger, kraftledninger, master og møller) adskilt fra areal som er planlagt bevart.

5) Solkraftanlegg

I Punkt 8.2.8 foreslår departementet at solkraftanlegg blir et eget underformål til hovedformålet bebyggelse og anlegg, både for kommuneplanens arealdel og reguleringsplan.

NIBIO støtter forslaget, men mener det er behov for presiseringer og veiledning omkring bruk av arealformålet. Ettersom solkraftanlegg har potensiale til å båndlegge svært store arealer til nedbygging er det viktig å definere areal som er planlagt nedbygd med planering, etablering av tilførselsveier, plattinger, kraftledninger og trafostasjoner adskilt fra areal som er planlagt bevart uten vesentlige endringer. Solkraftanlegg kan medføre betydelig behov for planering og utbedring av grunnforhold for montering av stilaser som skal holde panelene over bakken.

6) Stedfesting av bestemmelser i plankartet

I Punkt 8.4.1 og 8.4.2 og 8.4.3 foreslår departementet å videreføre dagens praksis der en kan benytte linjer og punkter for å avgrense bestemmelser.

Dette medfører eksempelvis en videreføring av muligheten til å definere byggegrense mot sjø som en linje trukket i en gitt avstand fra kystlinjen i plankartet. NIBIO mener dette er uheldig, da analyser av båndlagte områder for utbygging som regel vil ha behov for entydig

NIBIO

definerte polygoner. Bruk av linjer og punkter kan føre til mangelfulle analyser, alternativt subjektive tolkninger av hvordan punkter og linjer skal avgrenses og kobles mot andre kartobjekter. Slike tolkninger av plankart krever store ressurser til konstruksjon av midlertidige og ugyldige kartobjekter.

7) Arealformål fritidsbolig

I analyser av plankart finner vi ofte avvikende praksis knyttet til bruk av arealformål «fritidsbolig». Store områder med arealformål lik «fritidsbolig» brukes til LNFR og inneholder planbestemmelser som antyder et svært lite antall fritidsboliger i forhold til avgrensningen av arealformålet. Det er behov for en presisering av adgangen kommunene har til å definere typiske LNFR-områder med spredt bosetting som «fritidsboligområder» med sikte på sterkere vern av landets arealressurser for fremtiden.

8) Behov for mer entydig klassifisering av områder satt av til nedbygging

Nomenklaturet for arealformål i reguleringsplaner og kommune(del)planer er omfattende og fremstår som et resultat av behov for tilstrekkelig fleksibilitet i klassifisering av nåværende og fremtidig arealbruk. Denne fleksibiliteten skaper utfordringer for analyser av planlagt nedbygging og beregninger av konsekvenser med tanke på naturmangfold, friluftsliv og klimagassutslipp ved arealbruksendringer. Den skaper også utfordringer med tanke på å sammenligne klassifiseringer av historisk arealbruk, nåværende arealbruk og planlagt arealbruk. Arealformålskoder som «Sentrumsformål» og «LNFR areal for spredt bolig- fritids- eller næringsbebyggelse, mv.» kan dekke mange mulige arealtyper i kart over arealressurser (AR5/AR50) og arealbruk (kartserien SSB arealbruk). I analyser av planlagt arealbruk vil arealer med slike arealformål måtte videreføres med dagens arealbruk ettersom man ikke vet hvor det er planlagt spredt boligbebyggelse innenfor LNFR-områder eller hvor det er planlagt grøntområder innenfor sentrumsområder.

For mer presise analyser av planlagt nedbygging og sterkere forvaltning av verneverdige naturområder, bør en på kort og lang sikt vurdere en vask av nomenklaturet for arealplaner med sikte på større grad av geometrisk og semantisk presisjon i avgrensning av områder planlagt for nedbygging. Man bør også vurdere en presisering av hvilke arealformål som ikke inngår i hovedklassen «Bebyggelse og anlegg», men som åpner for vesentlig nedbygging og hvilke som ikke gjør det. Eksempelvis bør man vurdere å flagge reguleringsformålet «Turvei» som et nedbygd areal ettersom det i mange tilfeller vil være snakk om tilrettelegging gjennom planering og gruslegging. Bruk av overordnede arealformål som ikke gir et like skarpt skille som underordnede arealformål mellom planlagt vesentlig nedbygging fra mindre vesentlig nedbygging bør unngås. Eksempelvis bør det generelle arealformålet «Ulike typer militære formål» unngås dersom det i realiteten er snakk om det underordnede arealformålet «forlegning/leir» og ikke «skytefelt/øvingsområde».

NIBIO

Med vennlig hilsen

Per Stålnacke

Forskningsdirektør, NIBIO